

Kansallinen lukutaitofoorumi ja lukutaidon edistäminen

PiKen lastenkirjastotyön foorumi
18.5.2018

Johanna Selkee
Erityisasiantuntija, kirjasto- ja
kulttuuriasiat

Sisältö

- Lukemisen edistämisen taustaa
- Kansallinen lukutaitofoorumi
- Kirjaston rooli lukemisen edistämisessä?

Lukemisen edistämisen tärkeys

- Yksilöllinen ja yhteiskunnallinen merkitys.
- Lukutaito yhteydessä hyvinvointiin, elämässä pärjäämiseen, oman elämän hallintaan, aktiiviseen kansalaisuuteen.
- Kääntäen: lukutaidottomuus/heikkomat luku- ja kirjoitaidot yhteydessä syrjäytymiseen, passiivisuuteen, pahoinvointiin ja huonoon itsetuntoon.

Hallituksen kärkihanke

Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden edistäminen:

- Prosenttitaide
- Lastenkulttuuri
- Monilukutaitohanke: Lukutaitoa opitaan ilolla (MOI)-hanke, Hgin yliopisto:
<http://www.monilukutaito.com/>
 - » työkaluja varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetuksen sekä kirjastojen ja muiden toimijoiden käyttöön.

Lukemisen taitotaso Suomessa

- Edelleen Suomi kärkisijoilla lukutaitovertailuissa. Korkea osaaminen kaikissa oppilasryhmissä.

Huolta aiheuttavat:

- lukuinnon heikentyminen
- polarisaatio lukutaidoissa
 - » pojissa erityisesti jos vanhemmilla vain perusasteen tutkinto ja kulttuurin harrastaminen vähäistä.
 - » tytöt harrastavat lukemista poikia enemmän.
- heikkojen lukijoiden määrä lisääntynyt.
- taustatekijät ja asenteet vaikuttavat: vanhempien ja muiden aikuisten merkitys suuri. Lapsen/nuoren kotitaustalla merkitystä.

Lukutaidon merkitys korostuu

- Oppimisen perustana luku- ja kirjoitustaito.
- Lukutaito antaa valmiuksia omaksua, kerryttää tietoa, taitoja, osaamista.
- Lukutaidon käsite laajentunut ja lukemisen tavat monipuolistuneet: monilukutaito.
- Entistä enemmän merkitystä tuottamisella (Ilmaisukyky) ja ymmärtämisellä: miten kykenee toimimaan yhteiskunnassa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen elämään, arvioimaan informaatiota ja tekemään valintoja elämässään.

Monilukutaito – lukemisen eri muodot ja tavat

www.monilukutaito.com/MOI-kehittamisohjelma

- Perustuu laajaan tekstikäsitteeseen: teksti voi olla sanallista, kuvallista, auditiivista, numeerista tai kinesteettistä tai näiden tekstien yhdistelmiä. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.
- Tarkoittaa taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla.
- Merkitsee mahdollisuutta täysivaltaiseen osallisuuteen ja vastuulliseen osallistumiseen.
- Oppimisympäristöt moniaistillisia, ml. digitaaliset sisällöt ja teknologian käyttö. Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä ja erilaisia kulttuuripalveluita.

Valtionvarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto
10/2017: valtion talousarvio vuodelle 2018 teemana
toimenpiteet luku- ja kirjoitustaidon parantamiseksi.

Lukutaitofoorumin tavoite

- Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen asetti kansallisen lukutaitofoorumin lokakuussa 2017
- Tehtävänä laatia suuntaviivat lasten ja nuorten lukutaidon ja lukemisharrastuksen kehittämiseksi.
- Foorumi koostuu laaja-alaisesta lukutaidon ja sen parissa työskentelevistä asiantuntijoista ja organisaatioista (lähes 40 jäsentä).
- Budjetti 1 miljoonaa euroa.

Foorumin askelmerkit

- Syksyllä 2018 julkaistaan suuntaviivat, keskeiset ehdotukset toimenpiteiksi, millä voidaan lukemista ja lukutaitoa edistää.
- Syksyllä myös kampanja, jolla eri toimijoiden välistä yhteistyötä sekä lukemisen motivaatiota ja innostamista edistetään.
- Vert. Liikkuva Koulu, Lukeva Koulu?
- Paljolti kyse olemassa olevan tiedon, toimintatapojen, kokemusten ja osaamisen kokoamisesta, levittämisestä ja yhdistämisestä kaikkien käyttöön.

2 § Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on edistää

- 1) väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin
- 2) tiedon saatavuutta ja käyttöä
- 3) lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa
- 4) mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen
- 5) aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Toteuttamisessa lähtökohtina ovat

- yhteisöllisyys,
- moniarvoisuus ja
- kulttuurinen moninaisuus.

Lain tavoitteena on edistää mm. sivistyksellisiä oikeuksia

Kirjasto edistää – sekä moni muu palvelu/toimija/taho

6 § Yleisen kirjaston tehtävänä on:

- 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin
- 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa
- 2) edistää lukemista ja kirjallisuutta
- 3) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon
- 4) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan
- 5) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Yleisellä kirjastolla tulee olla

- tarkoituksenmukaiset tilat,
- ajantasainen välineistö; sekä
- riittävä ja osaava henkilöstö.

Tehtävänä edistää lukemista ja kirjallisuutta

- ❖ Tavoitteena on edistää kaikkien väestöryhmien lukemista ja kehittää siihen liittyviä palveluja ja toimintamuotoja.
- ❖ Esimerkiksi lukupiirejä, työpajoja ja kirjavinkkausta järjestöjen, koulujen ja päiväkotien kanssa.

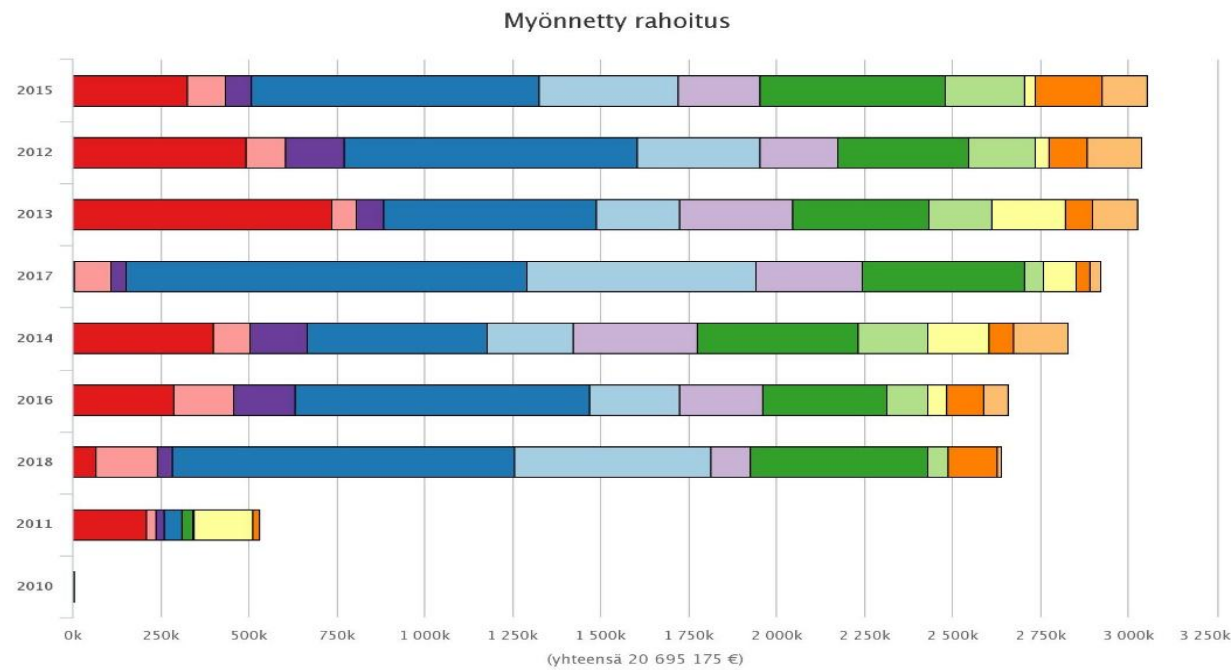
Lukemisen edistäminen kirjastoissa

- Hankerekisterissä 483 lukemisen edistämisen teemaan liittyvää hanketta.
- Paikalliset, alueelliset ja valtakunnalliset kehittämishankkeet (2,9 miljoonaa euroa)

Teema 1. Monipuoliset lukutaidot

- Kaikkien väestöryhmien lukemisen edistäminen ja siihen liittyvien toimintamuotojen kehittäminen
- Kansalaisten ohjaaminen erilaisten mediasisältöjen vastaanottamisessa ja tuottamisessa sekä tieto- ja viestintäteknologian käytössä
- Digitaalisen tasa-arvon turvaaminen kansalaisten digitaitoja edistämällä

Paikalliset, alueelliset ja valtakunnalliset kehittämishankkeet

■ Digitointi
 ■ Henkilöstön osaaminen
 ■ Kokoelmat
 ■ Laitehankinnat
 ■ Lukemisen edistäminen
 ■ Mediakasvatus
 ■ Oppimisympäristö ja yhteisöllisyys
 ■ Palvelujen kehittäminen
 ■ Strateginen kehittäminen
 ■ Tilasuunnittelu
 ■ Verkkopalvelut

Lukemisen edistämistä eri kohderyhmille

Kirjastot aikuisten lukemisen edistäjinä (2017-2018), Hgin kaupunginkirjaston hanke.

- Kirjastot arvioimaan omaa toimintaansa; lukemisen edistämisen nykytilaa, käytänteitä sekä jatkotoimia.
- Huomion kohteena lukutaidon heikkeneminen sekä kirjastoa vähemmän käyttävät ryhmät

Lukukeskus:

Sanat haltuun -hanke tukee ammattikoulujen äidinkielen opetusta. Hankkeen aikana Lukukeskus järjestää 100 toiminnallista lukutaitotyöpajaa teknisten alojen opiskelijoille ammattikouluissa ympäri Suomen. Työpajat on suunniteltu yhteistyössä ammattikoulujen äidinkielenopettajien kanssa ja ne sopivat osaksi ammatillisen opetuksen opetussuunnitelmaa: www.sanathaltuun.fi

Mun tarina -hankkeessa hyödynnetään ulkopuolisia alan nuoria asiantuntijoita, jotka kiertävät Suomen kouluissa kertomassa ja opettamassa lisää näistä sanataiteen lajeista innostavaan ja kannustavaan tyyliin. Samalla he vierailevat paikkakunnan kirjastoissa ja nuorisotaloilla opastamassa tapahtumien järjestämisessä, jotta nuorilla itsellään olisi mahdollisuus myöhemmin jatkaa lajien itsenäistä harrastamista. Yhtenä tärkeänä päämääränä on sytyttää kipinä ja kiinnostus kirjallista maailmaa kohtaan: Lavarunous, rap ja spoken word ammentavat nuorten omasta maailmasta ja lähestyy heidän omaa kieltään: <http://www.lukuviikko.fi/oppituntivinkkeja-2/>

Lue lapselle -hankkeen tavoitteena on innostaa pienten lasten vanhempia lukemaan ääneen lapsille ja valistaa heitä lapselle lukemisen tärkeydestä: www.luelapselle.fi

Muuta?

Kirjastot mukana kunnan kulttuurikasvatussuunnitelmassa? Vert. Espoon KULPS! Kulttuuri- ja liikuntapolut. Entä nuorten työpajat, nuorisotilat ym?

LUKILOKI-ohjelma: Opetushallitus on myöntänyt 2,5 miljoonan euron rahoituksen Jyväskylän yliopiston Luku- ja kirjoitustaidon opetuksen ja oppimisen täydennyskoulutusohjelmalle. Kaksivuotista LUKILOKI-ohjelmaa koordinoi Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitos. Koulutusohjelma on osa opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutusta, johon arvioidaan osallistuvan noin 1500 opettajaa eri puolilta Suomea. Hankkeeseen osallistuvien opettajien pedagogista osaamista, yhteistyötä ja aineenhallintaa tuetaan monin tavoin.

Miten kirjasto ottaa haasteen vastaan – rooli lukemisen edistämisessä?

- Lukemisen tukemiseen uusia ideoita, toimintatapoja, tulokulmia.
- Kirjaston tiloissa ja muualla, missä ihmiset ovat – kirjastolaiset ja neuvonta ulos kirjastoista.
- Mikä on lukutaitoon liittyvä osaamistaso kirjastoissa – täydennyskoulutuksen tarve?
- Tunnetaanko asiakkaiden tarpeet – osataanko niihin vastata?
- Miten saada yhteys nk. haasteellisiin asiakasryhmiin? Miksi joku ei käytä eikä tule kirjastoon?

Kirjastolla on iso merkitys yhteistyössä lukemisen edistämiseksi

- Kirjasto keskeinen kumppani elämän eri vaiheissa sekä monien muiden palvelujen yhteydessä.
- Kirjaston merkitys keskeinen moniammatillisessa yhteistyössä: hyvinvoinnin ja lukemisen, lukutaidon, ongelmratkaisutaitojen edistäminen.
- Varhaiskasvatuksen perusteiden (ml esiopetus) ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tuntemus: laaja-alainen osaaminen, monilukutaito.

Laaja-alainen osaaminen

(www.monilukutaito.com)

- Monilukutaito on osa laaja-alaista osaamista, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.
- Laaja-alaisen osaamisen tarve liittyy ympäröivän maailman muutokseen. Laaja-alaisessa osaamisessa korostetaan tiedon ja taidon tarkoituksenmukaista käyttöä. Perusopetuksessa monilukutaidolla viitataan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoihin, joiden avulla monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja ymmärretään.

Kiitos!

Johanna Selkee, p. 050 435 9420,
johanna.selkee@kuntaliitto.fi